

Türkiye’de Medya ve Demokrasinin Yapısal ve Etik Sorunları

H. EMRE BAĞÇE*
emrebagce@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0001-6532-7336

Öz: Modern dünyada medya ve demokrasi iç içe işlediğinden birindeki sorunlar diğerini derinden etkiler. Medya-demokrasi ilişkisi kadar, yapılar ve etik de birbiriyle sıkı şekilde bağlantılıdır. Etik sorunlar, büyük ölçüde yapısal düzenleme ve mekanizmalardan kaynaklanır. Bu çalışma, Türkiye’de medya ve demokrasinin sorunlarını yapısal ve kurumsal bir bakışla tartışmaktadır. Türkiye’deki hâkim demokrasi zihniyetinin ve yüzde 10 seçim barajının demokrasiyi kötürüm hale getirdiği, gayri adil temsil mekanizmalarının ve siyasetçiler arasındaki kutuplaşmanın kamu menfaatini zayıflattığı tartışılmaktadır. Bu rekabette, karşıt siyasi aktörler arasındaki menfaat çatışmasının toplumun aleyhine fakat siyasetçi sınıfın lehine işlediği ileri sürülmektedir. Demokrasiye dair sorunlar medyaya da sirayet etmektedir. Medyanın yapısal ve etik sorunları bu kapsamda analiz edilmektedir. Medya sahiplik yapısı, kamusal medya kuruluşlarının durumu, tarafsız özenetim mekanizmalarının eksikliği ve gazetecilerin kişisel etik sorunları incelenmektedir. Tüm bu yapısal ve etik meselelerde siyasetçilerin rolü özellikle sorgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Medya-demokrasi ilişkisi, yapısal yaklaşım, medya etiği, çıkar çatışması, Türkiye’de siyasetçi sınıfı.

Giriş

Medya ve demokrasi birbiriyle derinden ilişkilidir. Kamu hizmetinde medya ne kadar işlevselse, demokrasi de o kadar güçlüdür. Bunun tersi de doğrudur; demokrasi ne denli sağlıksızsa, medya da vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunması bakımından o denli işlevsiz kalır, hatta bozuk işlev görür. İkisi arasındaki köklü ilişkilere tarih tanıklık eder.¹ Ancak, günümüzde herkesin önemini vurguladığı bir çağda, medya birçok toplumda demokratik işlevlerini tam olarak yerine getiremiyor. Anayasa ve temel belgelerde yazanlar kanunlara yansımıyor veya yeterince uygulanmıyor; medya yeterli düzenlemelerden mahrum kalıyor –veya bırakılıyor. Kimi

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi.

1 Basın özgürlüğü ve medya-demokrasi ilişkilerine dair bkz. John Keane, *Medya ve Demokrasi*, çev. Haluk Şahin, İstanbul: Ayrıntı, 2010.

toplumlarda kültürel kodlar ve hukuk, etik davranışları güçlendirmiyor. Toplum ve yönetimler arasındaki arz-talebe göre; kanun yapıcılar ve uygulayıcılar etik ilke ve davranışlara pek çok durumda hassasiyet göstermiyor.

Vatandaşların her biri –siyasi aktör, medya sahibi, gazeteci veya okur-izleyici olarak– yaşanan sorunların bir parçası, faili veya mağdurudur. Yapısal ve kurumsal bir perspektifle bakıldığında, Türkiye’de medya ve demokrasiye dair oynanan oyunun bizzat kendisinin kusurlu olduğu görülür. Nasıl bir oyun kurulmuştur ki, toplumu derinden etkilemekte, toplam kaliteyi azaltmakta, vatandaşların şikâyet ettiği bir siyaset ve medyaya yol açmaktadır?

Herkes aynı sahnede, aynı oyunu oynuyor, mücadele ise çoğunlukla roller için veriliyor. Farklı bir sahnede farklı bir oyun oynanabileceği düşünülüyor. Türk siyasi tarihi muhalefette iken, iktidarın karar ve uygulamalarını kıyasıya eleştiren; iktidara geldiğinde, söylediklerini tersine çeviren sayısız örnekle doludur. Dolayısıyla, demokrasi ve medyaya dair sorunları sadece iktidarlara özgü bir sorun olarak görmek eksik bir değerlendirme olur. Siyasi aktörler imkân ve kapasitelerine göre, bir sınıf olarak genellikle kendi çıkarlarını önceler; toplumun ortak menfaatini ikinci plana atarlar. Siyasetteki ayrışma, toplumla birlikte medyayı da kutuplara doğru çeker. Toplumun ortak menfaatini güvence altına alacak etik zemin ve kurumsal düzenlemeler tahrip olurken, toplum, siyasi aktörlerin kurduğu klientalizm veya patron-yaşama ilişkisi içine hapsolür. Bu durumun kazananı siyasetçiler, kaybedeni toplum ve kurumlar oluyor.

Bu çalışmada, medya ve demokrasinin yapısal ve etik sorunlarının birbirinden ayırlamayacak ölçüde iç içe geçtiği; sorunların tespiti ve çözümü için tarihsel arka planla birlikte, yapısal ve kurumsal bir yaklaşıma ihtiyaç bulunduğu ileri sürülmektedir.² Makalede, Türkiye’de medya ve demokrasi arasındaki ilişkiler, ortak sorun alanları değerlendiriliyor; medya ve demokrasiyi zayıflatan, hatta kötürüm bırakan yapı ve mekanizmaların bir çözümlemesi yapılıyor. Siyasi aktörlerin medya ve demokrasiye yaşanan yapısal ve etik sorunlardaki rolü özellikle analiz ediliyor. Bu bakımdan, demokrasi ve medyaya dair sorunların ağırlıklı kısmının, çıkar çatışması ve menfaat kaygılarından kaynaklandığı, bu sorunları çözecek düzenlemeler yapılmadan, medya ve demokrasiye dair kurumsal ve etik sorunları çözmenin güç olduğu tartışılıyor. Bu doğrultuda, Türkiye’de demokrasi ve medyada sağlıklı işleyen kurum ve yapıların rastgele oluşmadığı, eksiklik veya yetersizliklerin, doğrudan veya dolaylı olarak siyaset ve medyada oyun kurucu aktörlerin menfaatine hizmet ettiği ileri sürülüyor.

Medya-Demokrasi ilişkisi

Bir toplumda, vatandaşların bir arada, mutlu yaşayabilmesi bir dizi koşula bağlıdır: Çoğulcu bir ortam, vatandaşların taleplerinin saygıyla karşılanması, farklı talep ve tercihlerin asgari müştereklerde buluşturulması gibi. Fakat bunun için yönetimlerin, vatandaşların taleplerine karşılık verebilmesi, şeffaf ve hesap verebilir olması bek-

² Medya etiğine dair benzer bir tartışma için bkz. Haluk Şahin, “Medya Etiği ve Yapısal Gerçekler”, Feriâl Örs (der.), *Medyaetik*, Bursa: Sentez, 2016, s.13-22.

lenir. Güçler ayrımının yanı sıra, kurumların yapı ve işleyişinde hukuki ve etik pek çok düzenlemeye ihtiyaç duyulur. Bu sebeple, halkın yönetimi anlamına gelen demokrasi, aynı zamanda kurallar ve kurumlar yönetimi olarak nitelenir. Yönetimlerin seçim yoluyla gelip, görevden seçim yoluyla ayrılması temsili demokrasinin başlıca şartlarından birini oluşturur. Demokrasi, katılımın yanı sıra, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi hayati bileşenleri içerir. Yasama, yürütme, yargı güçleri arasında ayrım, özellikle yürütmenin sınırlandırılması demokrasilerin olmazsa olmazı ve en önemli meselesi olarak dikkat çeker.

Medya ile demokrasinin kesiştiği noktaların başında haber, bilgi ve enformasyonun vatandaşlara tam ve doğru iletimi gelir. Çünkü doğru haber ve bilgi insanların ve organizasyonların rasyonel kararlar vermesini mümkün kılar. Başta temel hak ve özgürlükler olmak üzere, demokratik hakların etkili şekilde kullanımında medyanın bilgilendirme, haber verme işlevi stratejik değer taşır.

Demokratik toplumlarda medya, bilgi ve haber sunmanın yanı sıra, dördüncü kuvvet olarak, toplum adına yönetimler üzerinde gözetim ve denetim işlevinde bulunur. Böylece, yönetimlerin demokrasi sınırları içinde kalarak kamu menfaati, hukukun üstünlüğü, şeffaflık, hesap verebilirlik esaslarına göre görevlerini yerine getirmesi sağlanır.³

Medya, iki ucu keskin bir bıçağa benzer; Althusser'in deyimiyle devletin ideolojik bir aygıtına,⁴ Herman ve Chomsky'nin ifadesiyle rıza üreten bir propaganda aracına⁵ dönüşebilir. Enformasyonu manipüle ederek toplumlara yönetimlerin karar ve uygulamalarına boyun eğmeye ikna eden bir mekanizmaya evrilebilir. Bu sebeple, kamu yararı ve demokrasiye dair işlevlerini yerine getirebilmesi koşullara bağlıdır. Bunların başında basın özgürlüğü gelir. Fikir, inanç ve ifade özgürlüğünün önemli bir parçasını oluşturan basın özgürlüğü ancak güçler ayrımının gerçekleştiği, yönetimlerin sınırlandırıldığı ortamlarda hayat bulabilir. Basın özgürlüğü hem yönetimleri sınırlandıran, hem de inşasına katkıda bulunduğu demokratik ortamlarda yaşayabilen hassas bir değerdir.

Medyaya dair kritik bir soru şudur: Medya, demokrasi açısından üstlendiği işlevleri yerine getirmeyip, kendinden beklenenin tam tersi bir rol oynarsa ne olur? Bir anlamda, kamusal alanı gözetlemesi beklenen medya, toplumun ortak menfaatinden ziyade iktidarların veya farklı kesimlerin menfaatini kollayacak şekilde hareket ederse? Kuşkusuz bu, medyanın demokrasi açısından hayati görülen işlevlerinin çalışmadığı, hatta tersine döndüğü bir durum demektir. O zaman, medya iktidarların veya farklı güç odaklarının toplum üzerinde hegemonya kurmasına hizmet eder; toplumu ve bireyleri keyfi karar ve uygulamalara karşı korunaksız bırakmakla kalmaz, aynı zamanda onları meşrulaştıracak bir rol oynar. Peki, medya demokratik işlevlerini yerine getiremez hale nasıl gelir?

3 H. Emre Bağce, "Medya ve Demokrasi", Independent Türkçe, 14.04.2019, çevrimiçi: <https://www.indyturkish.com/node/19681/türkiyeden-sesler/medya-ve-demokrasi>.

4 Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, çev. Yusuf Alp, Mahmut Özışık, İstanbul: İletişim, 1994.

5 Edward S. Herman ve Noam Chomsky, *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*, çev. Ender Abadoğlu, İstanbul: Aram, 2006.

Medya ve Demokrasi için Yapısal ve Kurumsal Bir Yaklaşım İhtiyacı

Yapısalcılık, bir kültür veya toplumdaki yapıların ve o yapılar arasındaki ilişkilerin anlamıyla meşgul olur. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir toplumdaki –kültür, ekonomi, siyaset veya hukuk gibi– yapı ve sistemlerin oluşumunu, işleyişini çözümler. Bu yolla, herhangi bir kültür veya sistemin nasıl yeniden üretildiğini belirlemeye çalışır.

Yapısal-işlevselcilik sistem analizlerine ve yapı-işlev ilişkilerine dair geniş bir çerçeveye sunarken, tarihsel veya sosyolojik türleriyle kurumsalcılık şu evrensel gerçeği hatırlatır: Bir yapı veya kurum nasıl tasarlanır ve inşa edilirse, ona göre işler ve ürünler verir. Bunu “ne ekerseniz, onu biçersiniz” atasözü özlü biçimde ifade eder; yani, biçilebilecek olan ancak ekilenin bir uzantısı veya sonucu olabilir, onun potansiyeli veya sınırları dışında bir şey değil. Bu kapsamda, bir kurumun –bu, eğitim, sağlık, medya, yönetim, hukuk vb. olabilir– üreteceği sonuçları, onun tasarlanış ve işleyiş biçimi belirler.

Yapısal bir perspektifle, medya ancak kendisini meydana getiren düzeneklere göre işleyebilir ve çıktı verebilir. Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü, bu bakışla, farklı ülkelerde medyanın koşullarını ve basın özgürlüğünü şu ölçütlerle değerlendirir: *Çoğulculuk, medya bağımsızlığı, çevre ve oto-sansür, yasal çerçeve, şeffaflık, altyapı ve baskı*.⁶ Bu şekilde, fikir ve kanaatlerin medyada ne ölçüde temsil edildiği; medyanın siyasi, idari, ticari veya başka güçlerden ne ölçüde bağımsız işleyebildiği, yasal ve teknik koşulların niteliği ve gazetecilerin durumu sorgulanır.

Basın özgürlüğüne dair ölçütlerle, demokrasi, hukuk, siyasi hak ve özgürlükler gibi birçok alanda kullanılan kıstaslar benzer veya birbirini tamamlar niteliktedir.⁷ Hukukun üstünlüğünde örneğin, yürütmenin sınırlandırılması, yolsuzluk durumu, yönetimin açıklığı, temel haklar, düzen ve güvenlik, düzenleyici uygulamalar ve yargının işleyişi gibi faktörlere bakılır. Yürütmenin sınırlandırılmasındaki amaç yönetimde hiçbir organın tek başına sınırsız güç kullanmaması, bu doğrultuda gücün dağıtılması ve denetlenmesidir. Yürütmenin işlemlerinin yasama, yargı ve bağımsız inceleme ve denetleme kuruluşlarının yanı sıra, etkili bir medya ve sivil toplum denetimine tabi olmasıdır.⁸

Hukuk ve demokrasinin işleyişinde yürütmenin sınırlandırılması ve medya ne kadar elzemse, medyanın işleyişinde de hukuk ve demokrasi o derece mühimdir. Robert Dahl’ın biçimsel bir demokrasi (poliarşi) için sıraladığı asgari yedi koşul bu bakımdan dikkat çeker. Bu koşullardan bir kısmı demokrasiyle, bir kısmı medyayla alaka-

6 “2015 World Press Freedom Index”, Reporters Without Borders, <https://index.rsf.org/#!/index-details>.

7 Bkz. David F. J. Campbell, Paul Pözlbauer, Thorsten D. Barth ve Georg Pözlbauer, *Democracy Ranking 2015 (Scores)*, Vienna, 2015, çevrimiçi: http://democracyranking.org/ranking/2015/data/Scores_of_the_Democracy_Ranking_2015_A4.pdf. *Freedom in the World 2016: Anxious Dictators, Wavering Democracies: Global Freedom under Pressure*, Freedom House, 2016, s.20-24. Örneğin, ekonomik özgürlük, gelir dağılımı eşitsizliği, yoksulluk, küresel barış, iyi ülke, istikrar veya kırılganlık gibi endeksler için bkz. H. Emre Bağçe, *Parlamentar Sistem mi, Başkanlık mı?*, İstanbul: Gonca, 2016.

8 *Rule of Law Index 2015*, World Justice Project, 2015, çevrimiçi: <http://worldjusticeproject.org/factors/constraints-government-powers>. Bağçe, *Parlamentar Sistem mi, Başkanlık mı?*, s.135-154.

lıdır. Kararların anayasal olarak seçilmiş organlarda bulunması; sık ve dürüst yapılan seçimlerle işbaşına gelmesi; pratik olarak vatandaşların seçme ve seçilme hakkını kullanabilmesi ve siyasi parti veya bağımsız STK kurabilmesi demokrasiyle ilgilidir. Siyasi meselelerde vatandaşların bir ceza tehdidiyle karşılaşmadan kendilerini ifade edebilmeleri; vatandaşların alternatif bilgi kaynaklarına erişim imkânına sahip olması, alternatif kaynakların bulunması ve bunların kanunlarla korunuyor olması ise medyayla ilgilidir.⁹

Alternatif bilgi kaynakları ve çoğulcu bir medya yapısı, görüldüğü üzere, demokrasinin ayrılmaz bir parçasını teşkil eder; bağımsız sivil toplumun varlığı da, asgari bir demokrasinin olmazsa olmazları arasında yer alır. Vatandaşların herhangi bir göreve seçilmek için aday olabilmesinden, seçilenlerin görev sürelerine kadar geniş bir uygulama setine bakarak bir toplumda demokrasinin ne ölçüde yerleştiği saptanabilir. Kuşkusuz, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, fırsat eşitliği, bilgiye erişim, katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi unsurlar sağlıklı bir demokrasi ve medyanın temelini oluşturur; bu öğeler aynı zamanda bir toplumdaki sosyo-kültürel, siyasi veya ekonomik yapıların işleyişini de derinden etkiler.

Bu kapsamda, medya ve demokrasinin işleyişinde siyasi ortamın ve iktidar-muhalefet ilişkilerinin belirleyici rolünü vurgulamak gerekir. Türkiye’de iktidar-muhalefet ilişkilerinin kuruluş biçimi demokrasi ve medyanın yapısını ve işleyişi de biçimlendirmektedir. Siyasi aktörler arasındaki çıkar çatışması sebebiyle, sağlıklı zeminde kurulan ilişkiler sadece demokrasiyi değil, medya ve sivil toplumu da kötürüm bırakmaktadır. Bunun nasıl olduğu takip eden kısımlarda değerlendirilmektedir.

Türkiye’de Demokrasiye Dair Yapısal ve Etik Meseleler

Türkiye’de demokrasiye dair hazırlanacak bir meseleler listesinde siyasi kültür ve zihniyet sorunları geniş yer tutar. Hukuki düzeyde ise anayasanın içerik ve uygulanmasından kaynaklanan sorunlar ve yürütmenin sınırlandırılması meselesi dikkat çeker. Aksak bir parlamenter sistemden, aşırı yetkilerle donatılmış bir başkanlık sistemine geçiş bunun göstergesidir. Yasama, yürütme ve yargı arasındaki denge ve denetleme sorununa siyasetin finansmanı, katılım ve şeffaflıkla alakalı sorunlar eşlik eder. Kurumsal açıdan, siyasi partiler ve seçim kanunlarının demokrasiye maliyeti ise hayli ağırdır.

Bu kısımda, bir sınıf olarak siyasetçilerin toplum menfaatinden ziyade kendi menfaatlerini öncelemelerine imkân veren, Türkiye’deki hâkim demokrasi zihniyeti ve seçim sistemi üzerinde durulacak; ayrıca Türkiye’de tabu sayılan bir konu, siyasette menfaat çatışması bakımından iktidar-muhalefet ilişkileri ele alınacaktır.

Siyasi parti ve aktörlerin muhalefette ve iktidardaki tutumları ve kullandıkları araç setleri çoğu vakit uyumsuzdur. Karşılıklı saygı, nezaket, farklılıklara tahammül gibi asgari ahlaki ve demokratik ilkelerle telif edilemeyecek şekilde kurulan ilişkiler, biz-

9 Philippe C. Schmitter, Terry Lynn Karl, “Demokrasi Nedir, Ne Değildir?”, Larry Diamond, Marc F. Plattner (der.), *Demokrasinin Küresel Yükselişi*, Ankara: Yetkin, 1995, s.72-73. Robert A. Dahl, *Demokrasi ve Eleştirileri*, çev. Levent Köker, Ankara: Yetkin, 1996, s.296-297.

zat demokrasi üzerinde yıpratıcı bir etkiye sahiptir. Siyaseti meslek edinen aktörler, kişisel menfaatlerini genellikle vatandaşların ortak menfaatinin önüne koymaktadır. Dolayısıyla, bu sorunlar göz önüne alınmadan, Türkiye’de demokrasi ve medyaya dair yapısal ve etik meseleleri kavramak ve sağlıklı çözümler üretmek havanda su dövmeye benzemektedir.

Demokrasi Zihniyetindeki Sakatlıklar

Her yönetim gibi, demokrasinin de kendine özgü asgari koşulları bulunur. En başta, vatandaşların kanun önünde eşitliğini, hak ve özgürlüklerini garanti altına alan düzenlemelere ihtiyaç duyulur. Adil bir seçim sisteminin yanı sıra yürütmeden bağımsız bir hukuk sistemi gerekir.

Demokrasinin sorunları genellikle çoğulculuğu dışlayan, çoğunlukçu anlayışla dış vurur. Çoğunluk, demokrasi için gerekli şartlardan biridir, ancak bir yönetimin demokratik olup olmadığı sadece çoğunluğa dayanıp dayanmamasına bakılarak belirlenemez. Demokrasi bu yüzden, çoğunluğun karar verdiği, azınlığın ise haklarının korunduğu yönetim olarak da tarif edilir. Bu yüzden, J. Stuart Mill’in birkaç yüzyıl önce yaptığı “çoğunluğun tiranlığı” eleştirisini¹⁰, 20. yüzyılda Leszek Kolakowski “nüfusun yüzde 51’inin geri kalan yüzde 49’u hiçbir cezayla karşılaşmaksızın kılıçtan geçirebildiği bir rejime demokrasi demeyiz”¹¹ ifadeleriyle hatırlatır.

Türkiye’deki hâkim demokrasi zihniyeti, demokrasiyi çoğunlukla özdeşleştirip çoğulculuğu ihmal eder. Çok partili sisteme geçildikten sonraki tecrübe göstermektedir ki, Türkiye’de demokrasi temsili demokrasiye, temsili demokrasi seçime, seçimler de her ne pahasına olursa olsun kazanmaya indirgenmektedir.¹²

Demokrasi, vatandaşların eşitliği ve ahlaki bakımdan denkliliğinin yanı sıra, doğru veya yanlış karar verebilen rasyonel insan kabulüne dayanır. Bu bakımdan, Türkiye’de anayasanın, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olarak siyasi partileri görmesi bir eksikliğe işaret eder. Hâlbuki demokrasinin vazgeçilmez unsuru, siyasi partilerden ziyade vatandaşlardır; siyasi partiler vatandaşların ortak siyasi amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla meydana getirdiği siyasi organizasyonlardır sadece. Demokrasi kelimesi anlamı itibariyle de siyasi partilere değil, halka veya vatandaşlara işaret eder. Bu zihniyetin Türkiye’de demokrasiyi nihai olarak siyasi partilere ait bir alana dönüştürdüğü, böylece vatandaş katılımını sınırlandırdığı not edilmelidir. Adına daha ziyade partiler demokrasisi diyebileceğimiz bu zihniyetin bir yansıması olarak, vatandaşlar seçimden seçime oy veren veyahut bir siyasi partiyi destekleyen edilgen varlıklar olarak görülmektedir. Bu ise halkın katılımına ve denetimine neredeyse kapalı bir siyaset ve demokrasi anlayışını pekiştirmektedir.

Demokrasinin sağlıklı işlemesi için vatandaşların tam ve doğru bilgiye erişimi,

10 Bkz. Struan Jacobs, “John Stuart Mill on the Tyranny of the Majority”, *Australian Journal of Political Science*, 28/2 (1993): 306-321.

11 Leszek Kolakowski, “Demokratik bir Çağın Belirsizlikleri”, Larry Diamond, Marc F. Plattner (der.), *Demokrasinin Küresel Yükselişi*, Ankara: Yetkin, 1995, s. 390.

12 Ayrıntılı tartışmalar için bkz. H. Emre Bağçe, “Siyaset ve Demokrasi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Amme İdaresi Dergisi*, 40/4 (2007): 1-19.

bunun içinse kamu otoritesinin gerekli tedbirleri alması gerekir. Ancak Türkiye’de demokrasinin fiilen uygulandığı seçim dönemlerinde dahi, bilgi ve enformasyon yerine propagandanın hâkim olduğu görülür. Seçim kanunlarında, seçim faaliyetlerinin, seçim kampanyası yerine hâlâ “seçim propagandası” şeklinde nitelenmesi Türkiye’deki hâkim demokrasi zihniyetini sarıh bir şekilde ortaya koymaktadır.¹³ Demokratik tercihlerin yapıldığı bir süreç, propaganda dönemi olarak nitelendiğinden, siyasi partiler ve aktörler de, halkı bilgilendirmekten ziyade propaganda yöntemlerine başvurmaktadır. Bu ise demokrasiyi “sandıkçılık”¹⁴ anlayışına indirgemektedir. Seçim kazanmanın nihai amaca dönüştüğü bir ortamda her yol mubah görülür hale gelmektedir.

Türkiye’de anayasa yapım süreçleri ve değişiklikleri göstermektedir ki, yönetimin esaslarına dair toplumda asgari bir görüş birliği sağlanmış değil. Bu ise farklı kesimler arasında ortak yaşam alanına dair belirsizliği artırırken, yönetime gelen tarafa dilediği gibi hareket edebileceği geniş bir hareket alanı sağlıyor. Çatışmacı bir siyasetin tohumları bu ortamda sürekli filizlenip boy veriyor.

Demokrasinin Önündeki Yapısal Engeller: Seçim Sistemi ve Barajlar

Türkiye’de demokrasinin önündeki yapısal engeller arasında seçim sistemi ve barajlar başat yer tutar. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında beş kişilik Milli Güvenlik Konseyi tarafından hazırlanan Milletvekili Seçimi Kanunu’yla, milletvekili seçimlerinde yüzde 10 ülke barajı ve seçim çevresi barajı benimsenmiştir; yüksek oy alan siyasi partiyi gözeten d’Hondt sistemi de bu düzenlemeler arasındadır. Herhangi bir siyasi parti farklı seçim çevrelerindeki barajı aşabilse dahi, yüzde 10 ülke barajını aşamadığında Mecliste temsil edilmemektedir. O partinin kazanabileceği milletvekillikleri de, yüzde 10’u geçenler arasında paylaşılmaktadır.

Türkiye’de hâkim demokrasi zihniyetinin en önemli göstergelerinden biri olan yüzde 10 barajı, şimdiye kadar Anayasa Mahkemesi tarafından da temsilde adalet ilkesine aykırı görülmemiş, yönetimde istikrar adı altında 1983’ten bugüne kadar uygulanmıştır. Bu sistemle, toplumdaki tüm taleplerin Meclis’e yansması ciddi biçimde sınırlandırıldığı gibi, barajı geçemeyeceği endişesiyle vatandaşlar en çok oy alan parti etrafında kümelenmeye zorlanmıştır. Bu ise, aşırı temsille birlikte halka karşı sorumluluk duymayan bir parti sistemini tahkim etmiştir.

2017 yılında yapılan sistem değişikliği ile başkanlık sistemine geçilmesine rağmen, yüzde 10 barajı kaldırılmamış, bilakis barajı düzenleyen kanun maddesine ittifaklarla ilgili hükümler eklenerek baraj özellikle sürdürülmüştür.

1983’ten günümüze siyasi partiler yüzde 10 seçim barajı konusunda çoğu vakit ikircikli bir tutum sergilemiştir. Kendi menfaatlerine hizmet edip etmemesine göre tavır

13 Bkz. “Siyasi Partiler Kanunu”, No: 2820, *Resmi Gazete*, 18027, 24.4.1983; “Milletvekili Seçimi Kanunu”, No: 2839, *Resmi Gazete*, 18076, 13.6.1983. “Milletvekili Seçimi Kanunu Görüşmeleri”. *Milli Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi*, Cilt 9, Birleşim 149, 10 Haziran 1983.

14 Bkz. H. Emre Bağce, “Demokraside Sandıkçılık Çağı Kapanıyor”, (Söyleşi), *Agos*, 29.07.2013, çevrimiçi: <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/5358/demokraside-sandikcilik-cagi-kapaniyor>.

belirleyerek, muhalefette farklı, iktidarda farklı davranabilmişlerdir.

Yüzde 10 barajı seçmenleri büyük partileri tercihe zorladığı için iktidarda olan partiler tarafından sorgulanmamış, hatta sahip çıkmıştır. Muhalefet partileri arasında da, yüksek oya sahip partiler tarafından doğrudan olmasa da, dolaylı olarak memnuniyetle karşılanmıştır. Küçük partilere gidebilecek oyların, iktidar partisinden sonra yönelebileceği mecralar olmaları dolayısıyla, başta ana muhalefet partileri olmak üzere, görece yüksek oy alan muhalefet partilerinin ana gündemini hiçbir zaman ciddi biçimde meşgul etmemiştir. Bu hususta, toplumdan gelebilecek eleştirileri karşılamak amacıyla, zaman zaman kanun teklifi vererek ya da demeçlerde değinerek meseleyi geçiştirmeyi tercih etmişlerdir. Yüzde 10 barajının sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz etkileri konusunda toplumu bilgilendiren kapsamlı çalışmalarla hiçbir zaman yapılmamıştır.¹⁵

Demokrasiyi ciddi biçimde örseleyen bir diğer seçim kanunu, 1983'te göreve başlayan Meclis üyeleri tarafından, 1984'te çıkarılan Mahalli İdareler Seçim Kanunudur. Bu seçim kanunu Milletvekili Seçimi Kanunundan ve seçim barajından ilham alınarak hazırlanmış, ancak demokrasiye yönelik olumsuz bakışta askeri konseyin hayli ötesine geçmiştir. Özellikle Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi Üyeliği seçiminde yüzde 10 barajı ile yetinilmemiştir. Her bir aday veya siyasi partinin aldığı oydaki o seçimi bölgesindeki toplam geçerli oyların onda biri, yani yüzde 10'u düşürülmüş; aday veya siyasi partilerin kalan oyları d'Hondt sistemine göre en yüksek oy alan partiler arasında dağıtılmıştır. Bu durumda herhangi bir seçim çevresinde en az yüzde 10 oy alan bir aday veya partinin oyu sıfırlanarak hiçbir sandalye kazanamayacağı bir düzenleme yapılmıştır.

Mahalli İdareler Seçim Kanunundaki bu düzenlemenin de demokrasiyle bağdaşmadığına dair siyasi partiler tarafından vatandaşları bilgilendiren etkili çalışmalar yapılmamıştır. Hâlbuki bu düzenleme askeri darbeyi gerçekleştiren generallerin hazırladığı seçim kanunundan daha fazla vatandaşların temsilini sınırlandırmakta, aşırı temsil yetkisi kazananlara, şehirleri adeta birer ganimet olarak sunmaktadır. Türkiye'nin kronik sorunlarında seçim sistemi ve barajların payı büyüktür; ancak şimdiye kadar bunların değiştirilmesi siyasi aktörler tarafından bir bakıma tabu görülmüş, sürdürülmesi için adeta aralarında örtük bir anlaşma yapılmıştır.

Siyasette Menfaat Çatışması: Siyasi Aktörlerin Önceliği ve Zayıf Kurumsallaşmadaki Rolü

Dürüstlük, tarafsızlık, saygınlık, güven, nezaket, saygı, bilgi verme, saydamlık, katılımcılık ve yöneticilerin hesap verme sorumluluğu evrensel etik değer ve ilkelerdendir. Görevlerin kamu yararı doğrultusunda yapılması; çalışılan kurumla bağlantısı olan kişi veya firmalarla özel iş ilişkisi içine girilmemesi; iş, hizmet veya çıkar ilişkisi

15 Hatta 2017'de, siyasi partiler arasında ittifak düzenlemesinden önce, barajın düşürülmesi veya kaldırılması hususunda muhalefet partilerinden birinin görüşüne karşı diğer siyasi partilerin takındığı tavırlar, barajın kaldırılmasından ne ölçüde rahatsızlık duyduklarını göstermiştir. Barajın kaldırılmasının demokrasi açısından faydasını konuşmak yerine, konuyu ilgili partinin baraj sorununa bağlayarak bir bakıma böyle bir değişikliğin önu kesilmiştir. O dönem medyaya yansıyan demeçlerden ayrıntılar takip edilebilir.

içinde bulunanlardan hediye alınmaması; sunulan burs, seyahat, ücretsiz konaklama ve yemek gibi imkânlardan uzak durulması; görevlerin adil, tarafsız ve eşit şekilde ifası yine kamu yönetime dair ilkelerdendir. Konumuz açısından önemli etik ilkelerden biri çıkar çatışmasından kaçınma, diğeri ise bu doğrultuda, görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmamasıdır.¹⁶

Çıkar çatışması dendiğinde bir kişinin görevini tarafsız ve objektif şekilde yerine getirmesini etkileyen, yaptığı işlemlerle kendisine, yakınlarına veya ilişki içinde bulunduğu kişi veya organizasyonlara menfaat sağlayan her türlü durum kastedilmektedir. “Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması” ilkesi ise hayli uzun bir liste oluşturur. Bunların arasında, kişinin ayrımcılık ve hısım, akraba, eş dost, hemşehri kayırmacılığı yapması; kendisi, yakınları veya başka kişiler lehine menfaat sağlaması, aracılık yapması, herhangi bir kurum, vakıf, dernek veya kulübe yardım, bağış adı altında menfaat sağlaması; göreviyle ilgili elde ettiği bilgileri kendisine, yakınlarına veya başka kişilere doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik, siyasi veya sosyal nitelikte bir menfaat sağlamak için kullanması; kurum kaynaklarını doğrudan veya dolaylı olarak seçim kampanyalarında kullanması veya kullandırması gibi hususlar bulunur.

Yukarıda değinilen evrensel etik değer ve ilkeler Türkiye’de kamu görevlileri için öngörülmüştür. Bu etik davranış ilkelerinin, mevzuat bakımından siyasi aktörleri kapsamıyor olması bu temel ahlaki ilkelerin siyaset için de geçerli olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Fakat bu ilkelerin siyasetin etik kodları olarak bir hukuk manzumesine dönüşmemiş olması, siyaset ve demokrasinin kurumsallaşma zaafını gösterir. Bu ilkelerin toplum tarafından yeterince bilinmesi ve içselleştirilmesi konusunda, siyasi aktörler tarafından yeterince çalışma yapılmaması özellikle düşündürücüdür.

Türkiye’de siyasi aktörlerin siyasetteki önceliğini anlamadan, demokraside yaşanan sorunları çözmek mümkün değildir. Siyaset bilimi literatüründe, siyasetin pek çok tarifi yapılır. Bazı tanımlar, siyasetin toplumda kaynakları, değerleri ve rolleri dağıtan bir mekanizma olduğuna vurgu yapar; bazıları da, insanların farklılıklarıyla birlikte bir arada yaşama imkân ve koşullarına.¹⁷ Bir arada yaşama dair oyunun kurallarının yeterince belirlendiği toplumlarda, ödül ve ceza sistemi hukukun üstünlüğüne göre uygulanır. Bu mekanizmaların yeterince işlemediği toplumlarda ise herkes kendi menfaatini öncelemeye başlar. Topumda ayrımcılık, kayırmacılık, istisnalar, keyfilik kural halini alır; klientalizm, yani patron-yanaşma ilişkileri yaygınlaşır.¹⁸ İnsanlar ayrımcılık, kayırmacılık, istisna peşinde koşmaktan üretime vakit ayıramaz olur. Bu, azalan kaynaklar için daha fazla çatışma anlamına gelir.

Etik ilkelerin yerleşmediği bir siyasette; siyasi aktörler kamu menfaatinden ziyade şahsi menfaatlerini gözetmeyi öncelerler. Yönetimlerin, formel düzeyde kanuni

16 Kamu Görevlileri Etik Kurulu, “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri”, *Kanun ve ilgili Düzenlemeler*, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 2009, s.9-17.

17 Farklı siyaset tarifleri için bkz. Bağce, “Siyaset ve Demokrasi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”.

18 Bkz. H. Emre Bağce, “Klientalizm ya da Yanaşmacılık”, *Okur-yazar.net*, 7.7.2013, çevrimiçi: <https://okur-yazar.net/klientalizm-ya-da-yanasmacilik-2903>.

görünen birçok işleminde etik ilkelerin gözetilmediği dikkat çeker. Örneğin kamu görevlerine yapılan atamalarda, kamu yararı, kamu hizmeti, eşitlik, tarafsızlık, liyakat ilkeleri biçimsel olarak uygulanır, çıkar çatışması ilkesi ise çoğu durumda gözetilmez. Bağımsız, tarafsız veya özerk olması gereken kurumların yönetim veya denetim görevlerine hısım, akraba, eş, dost, akraba kayırmacılığı veya siyasi, ideolojik aidiyetler gözetilerek görevlendirmeler yapıldığı görülür. Bu tür uygulamaların kayırmacılık ve menfaat sağlama dışında, yönetimlerin hesap vermeden hareket edebilmek için tercih ettiği bir strateji olduğunu belirtmek gerekir.

Siyasette etik değerlerden uzaklaşmak beraberinde bir dizi sorunu getirir; en başta siyasi kutuplaşma derinleşir. Siyasi çatışma veya kutuplaşma ortamında, iktidar veya muhalefette tüm taraflar öncelikle kendilerinin kazanmasına odaklanır; bünyesinde buldukları veya sadakat gösterdikleri organizasyonlar içindeyse, kişisel konularını güçlendirmek için mücadele verirler. Kişiler veya organizasyonlar arasında rekabet olağan görülebilir; ancak bu rekabet etikten yoksun, yıkıcı bir zeminde gerçekleştiğinde, kamusal işleri herkesin ortak menfaatine göre düzenlemenin imkânı kalmaz; bunları konuşacak bir zemin de bulunmaz.¹⁹

Türkiye’de seçim barajlarının ısrarla sürdürülmesinin başlıca sebebi siyasetçilere sağladığı menfaatlerdir. Daha önce değinildiği üzere, 40 yıla yakın bir zamandır bu hususlarda bir adım atılmamasında, sadece iktidar partilerinin değil, irili ufaklı tüm partilerin bir payı bulunmaktadır. Katılım ve temsile dair sınırlandırmalar görece güçlü siyasi organizasyonların daha fazla güce erişmesine hizmet ediyor; ancak toplum gayri adil temsilden kaynaklanan sayısız soruna ve siyasi taraflar arasında yaşanan kutuplaşmaya göğüs germek zorunda kalıyor.

Türkiye’de yapısal ve etik sorunların devasa boyutlara ulaşması bu sorunların faillerini belirsiz hale getiriyor. Öyle ki, siyasi aktörler, kendi durumlarına göre çelişen görüşleri, programları rahatlıkla savunabiliyor, söylediklerinin tam zıddını yapıyor. Katılım, şeffaflık ve hesap verebilirliğin yeterince işletilememesi siyasi aktörlerin eline, kendi lehlerine kullanacakları geniş bir araç seti sunuyor. Siyasi sahada gerçekleşen çatışma ve kutuplaşmalar ise bizzat kartelleşen siyaset oyununun kendisine, oyun alanına ve siyaseti meslek edinen oyunculara, yani siyasetçi sınıfa meşruluk kazandırıyor. Bu yolla vatandaşlar oyunun ne içine alınıyor ne dışına atılıyor; sahanın tam kenarında tutuluyor.

Türkiye’de Medyaya Dair Yapısal ve Etik Meseleler

Türkiye’de medyaya dair sorunlar arasında sahiplik yapısı ve yoğunlaşmadan kaynaklanan sorunların yanı sıra kamusal medya kuruluşlarının bağımsız ve tarafsızlığı meselesi, medya ve medya çalışanlarına dair standartların yeterince belirgin ve uygulanabilir olmaması sayılabilir. Medyanın sorunlarının neler olduğuna ve bu sorunların birbirini nasıl beslediğine dair aşağıdaki liste bir çerçeve sunuyor:

1. Medyada sahiplik yapısı ve yoğunlaşma

¹⁹ Adeta Rousseau’nun birkaç yüzyıl önceki öngörüsü doğrulanır. Bkz. J. J. Rousseau, *Toplum Sözleşmesi*, çev. Vedat Günyol, İstanbul: Adam, 1987, s.119-122.

2. Kamusal medya kuruluşlarının yapı ve işleyişindeki yapısal ve etik sorunlar
3. Bir vesayet kuruluşu olarak RTÜK'ün yapı ve işleyişine dair sorunlar
4. Medyada standart ve özdenetim eksikliği
5. Türkiye'de gazeteciler ve fenomenler

Yapı ve işlevleri itibarıyla siyaset ve ekonomiyle iç içe geçen medyanın, bu yapılarla ilişkisi, aralarındaki mesafesinin ne olacağı ve nasıl korunacağı önemli bir meseledir. Mesafelerin kalkması medyanın özerklik, çoğulculuk, yansızlık ve objektifliğini olduğu kadar, gazetecilerin saygınlığını da derinden etkilemektedir. Türkiye'de medyaya dair meselelerin ciddiyetini kavramak ve kronikleşmiş sorunların kökenini araştırabilmek açısından Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi'nde, Türkiye'nin 180 ülke arasında neden son sıralarda olduğunu sormak gerekiyor.

Medyada Sahiplik Yapısı ve Yoğunlaşma

Türkiye'de medyaya dair çözüm arayışlarının nasıl akamete uğradığını gösteren bir örnek, "Medyanın Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"nun akıbetidir. 16 Nisan 2002 tarihinde kurulan Komisyonun, dönemin medya sahipleri dâhil, yaptığı bir dizi görüşme basına yansımış, ancak görüşmelerin içeriği rapor haline getirilip yayımlanmamıştır. Meclis kayıtlarına, Komisyonun raporunu vermediği ve hükümsüz olduğu notu düşülmüştür.²⁰

Yukarıdaki örneğin gösterdiği üzere, siyasi aktörlerin sağlıklı işleyecek bir medya yapısına dair kural ve standartlar konusunda ilgisiz kalması sorunları çözümsüz bırakmaktadır. Siyaset ve medyanın iç içe geçen ilişkileri, sahiplik yapısındaki aktör ve ilişkileri ticari boyuttan siyasi boyuta taşıyor. Türkiye'de sadece yönetimde bulunan partiler medya üzerinde patronaj kurmuyor; muhalefet partileri de, kendi seslerini duyurabilmek gibi masum gerekçelerle, medya üzerinde kurulan patronajın bir parçası oluyor. Bağımsız, çoğulcu, özerk bir medya yapısı için çaba göstermek yerine, neredeyse her siyasi parti medyada kendi patronaj sistemini oluşturmaya çalışıyor.²¹ Bu durumda, medya sahipliği meselesi ve yoğunlaşma sorunu daha karmaşık ve çözümlenmesi güç hale geliyor.

Sahiplik yapısına dair önemli meselelerden biri televizyon yayıncılığında görülüyor. 1994'ten itibaren hangi kuruluşların televizyon yayıncılığı yapabileceği ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.²² Televizyon yayıncılığı, kanun ilk çıktığında, anonim şirketlere hasredilmiş; siyasî partiler, sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler, birlikler, dernekler, vakıflar ve mahallî idarelerin radyo ve televizyon yayıncılığı yapamayacağı ve bu tür kuruluşlara ortak olamayacağı hükmü getirilmiştir. Görüşmeler sırasında

20 "Medyanın Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu", 2002, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/arastirma_onergesi_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=194.

21 Örneğin, "Hangi gazete ve televizyon kanalları hangi siyasi partiler tarafından destekleniyor veya hangi medya mecraları hangi siyasi partiler lehine hareket ediyor?" sorusuna, Türkiye'de çoğu kimse belli şekillerde cevap verecektir. Fakat bu durumun medya özgürlüğü ve bağımsızlığına etkilerine muhtemelen çok az kimse değinecektir.

22 "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun", No: 3984, *Resmî Gazete*, 21911, 20.04.1994.

belediyeler konusunda farklı görüşler ileri sürülmüşse de, belediyelerin de yayıncılık yapmasına izin verilmemiştir. 20 Ağustos 2016 tarihinde 6745 sayılı kanunun 67. maddesiyle sadece “vakıflar” bu yasak listesinin dışına alınmıştır.²³

1994’te çıkarılan 3984 sayılı kanun 2002 yılında kapsamlı bir değişikliğe uğramış, 2011 yılında ise 6112 sayılı kanun ile ilga edilmiştir.²⁴ Fakat bu üç düzenlemede de, kamu menfaati için çalışan meslek kuruluşları, birlikler veya derneklerin yayın yapması engellenmiştir. Her ne kadar kanun yapımcılar bunu, anayasal zorunluluklara veya TRT’nin varlığına bağlayarak haklı göstermeye çalışmış olsalar da, bu kuruluşların yapacağı yayınların kontrol edilemeyeceği endişesi farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Kanun görüşmeleri sırasında bu kuruluşların yayıncılık yapmasının toplumun menfaatine olacağını savunanlar da çıkmıştır. Fakat sadece “vakıflar” bu yasak listesinden çıkarıldığında, Barolar Birliği, TOBB, Türk Tabipleri Birliği, TMMOB, Ziraat Odaları veya Esnaf Odaları gibi kuruluşlar kendi alanlarında toplumu bilgilendirmek üzere yayıncılık yapma taleplerini pek dillendirmemiştir. Bu konuda kamuoyu oluşturmaya yönelik etkili bir çalışma yapılmaması Türkiye’de sivil toplumun veya kitle örgütlerinin zayıflığını veya duyarsızlığını göstermiştir. Benzer şekilde, kanun görüşmeleri sırasında siyasi partiler birbirlerini iktidarda başka, muhalefette başka davranmakla itham etseler de, kendileri de daha demokratik bir medya ortamının inşası konusunda genellikle ikircikli davranmış veya duyarsız kalmışlardır.

Kamusal Medya Kuruluşlarının Yapı ve İşleyişindeki Yapısal ve Etik Sorunlar

Türkiye’de kamusal medya kuruluşlarından TRT, radyo ve televizyon yayıncılığı; Anadolu Ajansı, ajans haberciliği; Basın İlan Kurumu ve RTÜK ise kendi alanlarında düzenleme ve denetleme yapmaktadır. Bu kuruluşların yapı ve işleyişinde ortak sorunlar gözlenmektedir.

Her ne kadar mevzuatta, bu kurumların kamu yararı ve hizmeti anlayışıyla görevlerini özerk veya tarafsız şekilde yerine getirecekleri belirtilse de, hiçbir dönem yürütmeye karşı özerk yapılarını koruyamamışlardır. Kamu hizmeti anlayışı çoğu vakit o dönemde yönetimde bulunan hükümete ve o hükümeti oluşturan parti veya partilere hizmete dönüşmüştür. Yönetimler kendi propagandalarını yapmak veya muhaliflerini zayıflatmak amacıyla bu kuruluşlardan yararlanmaya çalışmıştır.

Kamusal medya kuruluşlarında yaşanan bu işlev bozuklukları, gerçekten özerk bir yapıya sahip olmamalarından ve yönetimlerinin doğrudan veya dolaylı yollarla yürütme tarafından belirlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum TRT ve Anadolu Ajansı için olduğu kadar, Basın İlan Kurumu için de geçerli görünmektedir; kamu hizmeti, tarafsızlık veya özerklik söylemi yürütmenin gölgesinde kalmaktadır.

Türkiye’deki diğer basın meslek örgütleri gibi zayıf kalan Basın İlan Kurumu’nun

23 “Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, No: 6745, *Resmi Gazete*, 29824, 7.9.2016.

24 “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, No: 4756, *Resmi Gazete*, 24761, 21.05.2002. “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun”, No: 6112, *Resmi Gazete*, 27863, 3.3.2011.

Genel Kurulu, oluşumu itibariyle Türkiye'nin bugünkü yapısını temsil etmekten hayli uzak görünüyor. Örneğin, 1961'de yapılan düzenleme doğrultusunda, bugün hâlâ Genel Kurul'da sadece birkaç İletişim Fakültesi'nin yöneticisi bulunuyor. Genel Kurul'un yapısını güncelleyecek ve yürütmeye karşı özerkliğini sağlayacak düzenlemeleri ne gazeteler ve basın örgütleri, ne iletişim fakülteleri ve Basın İlan Kurumu, ne de iktidar veya muhalefet partileri konuşuyor. Sadece bu örnek bile, kronikleşen sorunların içselleşerek sürdürüldüğünü gösteriyor.

Özerklik sorunu yaşayan kamusal medya kuruluşları, yönetimlerin tercihlerine göre hareket etmek durumunda kalıyor. Öyle anlaşılıyor ki, yaşananların toplumsal açıdan fayda-maliyet analizi yeterince yapılmıyor. Bu kurumların yaşadığı yapısal ve etik sorunlar, yönetimler değişse de sürüp gidiyor.

Bir Vesayet Aracı Olarak RTÜK

Televizyon yayıncılığının düzenlenişine yukarıda değinilmişti. Aynı kanunla, radyo ve televizyon yayıncılığını denetleme amacıyla RTÜK kuruldu. Kimlerin televizyon yayıncılığı yapabileceği ve kimlerin yapamayacağını yanı sıra, Üst Kurul'un yapısı, işlevleri ve kurul üyelerinin seçimini de belirlendi. 1994'ten günümüze televizyon yayıncılığına ve Kurul'a dair yapılan çeşitli düzenlemeler Türkiye'de demokrasi ve medyanın turnusol kâğıdı gibi işledi.

RTÜK'le ilgili meseleler üyelik yapısından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar 1994'teki görüşmeler sırasında bazı milletvekilleri bu sorunlara işaret etmiş ve ileride büyük sorunlara yol açacağını dile getirmişlerse de, RTÜK'ün üyelik yapısı o dönemki iktidar partilerinin menfaatinin gözetilecek biçimde yasalaşmıştır. Daha sonra iki defa değiştirilmesine ve metinlerde RTÜK'ün "özerk ve tarafsız bir kamu tüzelkişiliği niteliğinde" olduğu belirtilmesine rağmen, iktidar güdümünde bir RTÜK yapısı bağından itibaren ısrarla korunmuştur.

1994 yılında çıkan kanuna göre, RTÜK "beşi iktidar partisi veya partilerinin, dördü muhalefet partilerinin göstereceği adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen dokuz üyeden oluşur" denerek, iktidar ortaklarının güdümüne bırakılmıştır. Mayıs 2002'de yapılan değişiklikle, iktidar kontrolünde olacak şekilde sınırlı düzeyde farklı kurumlardan aday önerileri alınmıştır;²⁵ 2011 yılında yapılan değişiklikle, partilerin Meclis'teki ağırlıklarına göre RTÜK üyeliklerinin partiler arasında bir bakıma pay edilmesi esası benimsenmiştir.

2002 ve 2011'de yapılan düzenlemeler, aslında 1994'te Meclis'teki farklı siyasi parti milletvekilleri tarafından savunulmuştu. 1993'te RTÜK kanunu görüşülmeye başlandığında, bazı partiler katılımcı modeller önermiş, fakat Tansu Çiller'in Başbakan-

25 Buna göre 9 üyenin, 5'i siyasi parti gruplarınca gösterilecek adaylar arasından TBMM Genel Kurulunca seçilecek; 2 üye, YÖK Genel Kurulunun göstereceği dört aday arasından Bakanlar Kurulunca; 1 aday, en çok sarı basın kartı sahibi üyesi bulunan iki gazeteciler cemiyeti ile Basın Konseyinin ortaklaşa göstereceği iki aday arasından Bakanlar Kurulunca ve 1 aday da Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin göstereceği iki aday arasından Bakanlar Kurulunca seçilecektir. Bkz. "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", No: 4756, Resmi Gazete, 24761, 21.05.2002.

lığındaki DYP-SHP Koalisyon Hükümeti RTÜK'te iktidarın ağırlıklı temsil edildiği üyelik yapısını benimsemiştir. O dönem, RP Grubu Kurul'un tarafsızlığına dair endişesini dile getirerek RTÜK üyelerinin Üniversitelerarası Kurul tarafından oluşturulması önerisinde bulunmuş, CHP Grubu ise yaptığı öneri ile tarafsızlıkla birlikte, özerklik, çoğulculuk ve katılımcılığa vurgu yapmıştır. Fakat bu görüşler Meclis'teki siyasi partilerin çoğunluğu tarafından dikkate alınmamıştır.²⁶

İktidarların medyayı kendi önceliklerine göre düzenlenmesinin çarpıcı bir örneğidir RTÜK. Üst Kurul'un yapısının sorunlu olduğunu düşünen muhalefet partileri, bu sorunları gündeme getirmek yerine, yapılan düzenlemeleri zımnen benimsemiş, Kurul'un içinde bulunarak mücadele etmeyi tercih etmişlerdir. Bu yaklaşım ise, sorunları çözmemiş, daha ziyade pekiştirmiştir.

Medyada Özdenetim Eksikliği

Medya etiğinin önemli başlıklarından biri özdenetimdir. Dünyada basın veya medya konseyi gibi adlar altında oluşturulan özdenetim mekanizmaları hem etik ilkeleri belirler, hem de denetleme işlevinde bulunur. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Gazetecilik Etik İlkeleri²⁷ özdenim mekanizmalarının yayıncılar, gazeteciler, medya kullanıcı dernekleri, akademik dünyadan uzmanlar ve hâkimlerden teşekkül etmesini öngörür. Bu yolla katılım ve temsil kabiliyetine sahip özerk bir yapının inşası amaçlanır.

Türkiye'de medyanın sorunlarından biri, anılan niteliklerde bir özdenetim organının eksikliğidir. Bu durum, medyanın bağımsızlık, tarafsızlık (yansızlık/nesnellik), çoğulculuk, şeffaflık, kamu menfaati ilkelerine göre yayın yapma hususunda sergilediği zayıf görünümle örtüşmektedir. Diğer bir ifadeyle, başta siyasetçiler olmak üzere farklı güç odaklarının güdümüne giren bir medyanın, sağlıklı işleyen bir özdenetim mekanizmasına sahip olması güç görünmektedir.

Türkiye'de yönetimler ve siyasi partiler toplumun farklı alanlarına nüfuz edebilmek amacıyla kendi örgütlerini, STK'larını veya medyasını oluşturmaya çalışırlar. Görünürde bağımsız örgütlerle, o sahadaki işleri şeffaflık ve denetimden uzak bir işbirliği içinde yürütürler. Bu kuruluşlar da, toplumun ortak menfaatine çalışmaktan ziyade, içine girdikleri bağımlılık ve patron-yanaşma ilişkisine göre hareket eder. Siyasi veya ideolojik ayrışmanın keskinleştiği bir ortamda, patron-yanaşma ağı içindeki meslek veya sivil toplum örgütleri kaynak ve rollerin dağıtımında siyasi aktörlerin bir bakıma taşeronluğunu üstlenerek, onların kendi çalışma sahalarında hâkimiyet kurmasına hizmet ederler. Böylece, özerk davranabilecek yapıların da önü kesilmiş olur. Patron-yanaşma ilişkileri, uzun vadede meslek örgütlerini ve sivil toplum örgütlerini felç ederek işlevsiz hale getirmektedir. Bu konuda, medya meslek örgütleri ve dernekleri de bir istisna oluşturmamaktadır.

26 Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Görüşmeleri, *TBMM Tutanak Dergisi*, 19. Dönem, Cilt 42, Birleşim 24, 4.11.1993, s.551-591.

27 Council of Europe Parliamentary Assembly, "Ethics of Journalism", Resolution 1003 (1993), çevrimiçi: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16414>.

Medyada özdenetim eksikliği demokrasi ve medyanın yapısal ve etik sorunlarının ortak ürünüdür. Etkili bir özdenetim için en başta Avrupa Konseyi Gazetecilik Etik ilkelerine uygun bir özdenetim yapısının kurulması gerekir. Bu yapı çoğulcu ve katılımcı bir yaklaşımla kurularsa, bağımsız ve tarafsız düzenleme ve denetleme yapılabilir, etkili bir yaptırım gücüne sahip olabilir. Böyle bir özdenetim yapısının inşası sırasında RTÜK ve Basın İlan Kurumu gibi yapılar da köklü şekilde gözden geçirilebilir.

Türkiye’de Gazeteciler ve Fenomenler

Gazetecilik Türkiye’de mesleki konum ve rol bakımından heterojen bir görünüm sergilemektedir. Öyle ki, bir uçta meslekte çok saygın isimlere, diğer uçta gazeteciliği bir tür mafya veya şantaj faaliyetine dönüştürenlere rastlamak mümkündür.²⁸ Bu hâl, gazetecilerin objektiflik ve yansızlık dâhil, sorunlarının ne derece kabarıklık olduğunu gösterir.

Medya çalışanları ve gazetecilerle ilgili sorunlar şöyle sıralanabilir:

1. Medyaya dair temel yapısal ve etik sorunların gazetecilere yansımaları
2. Mesleğe dair standartların eksikliği
3. Çalışma koşullarındaki güvencesizlikler ve ücret/gelir sorunları
4. Gazetecilerin kişisel yetersizlikleri ve etik sorunları

Medyada bir tür anomi, yani kuralsızlık hâkim. Bunda yazılı veya görsel-işitsel medya kuruluşları, meslek örgütleri ve gazeteciler dâhil sektördeki aktörler arasında kabul edilmiş ortak norm ve kuralların geliştirilememiş olmasının payı büyüktür. Fakat bu sorun, başka bir sorunla da bağlantılı görünüyor. Genel olarak, ölçülü bir ödül ve ceza sisteminin ayrımsız uygulanması konusunda toplumda bir uzlaşma bulunmuyor; bu konulardaki hukuki ve yapısal düzenlemelerin yetersizliği toplumun diğer alanları gibi, medyayı ve gazetecileri de etkiliyor.

Medyadaki aksaklıklar, gazetecileri sadece yaptıkları işin niteliği bakımından değil, maddi yaşam koşulları bakımından da etkilemektedir. Ciddi boyutlara ulaşan geçim sorunları gazetecileri farklı aktörlerle bağımlılık ilişkisine zorlamaktadır. Medya sahipliğindeki problemler, mesleğe dair standartların zayıflığı, özdenetim eksikliği gibi sorunlar ile gazetecilerin güvencesizliği ve makul/tatminkâr bir gelir/ücret kazanma konusunda yaşadıkları sıkıntılar el ele ilerliyor. Haliyle bu durum, gazetecilerin ya meslekten uzaklaşmasıyla ya da yollarının doğrudan veya dolaylı olarak iktidar veyahut muhalefetteki siyasetçilerle kesişmesiyle sonuçlanıyor. Gazetecilerin siyasi aktörler arasındaki çatışmalarda, taraf olarak konumlanmaya zorlanması onları gazeteciden ziyade aktivist veya propaganda aracına dönüştürüyor.

Kısmen yukarıdaki sorunların, kısmen de yeni medyanın etkisiyle, günümüzde birçok gazeteci Twitter, Instagram veya Youtube gibi platformlarda, kişisel olarak kendine bir yer edinme çabasına girmektedir. Genellikle, serbest gazetecilik adı altında, birçoğu sosyal medya platformları üzerinden görünürlüğü artırarak popü-

²⁸ Bunu kurumların güven araştırmaları sonuçlarından da izlemek mümkündür. Araştırmalarda en düşük güven duyulan mesleklerden birini gazeteciler oluşturmaktadır.

ler olmaya; takipçi sayılarını ve izlenme oranlarını yükselterek prestij ve gelir elde etmeye çalışmakta. Fenomen veya şöhret olma arzusu haber-yorum ayrımını gide-rek belirsiz hale getirmektedir. Gazetecilik etiği, sansasyonel habercilik ile “yandaş” veya “muhalif” gazetecilik arasında örselenirken, bu süreçte toplumsal kutuplaşma ve çatışmalar da körükleniyor. Sosyal medyayı bu şekilde kullanmak, kişisel olarak kimi gazetecilere belli menfaat veya imkân sunsa dahi, bu durumun sağlıklı bir med-ya oluşumuna hizmet etmeyeceği ve sürdürülebilir olmayacağı görülüyor.

Sonuç

Türkiye’de demokrasi ve medyanın sorunları önemli ölçüde kurumların düzenleni-şinden kaynaklanıyor ve birbirini besliyor. Siyaset ve medyadaki yapısal aksaklıklar beraberinde sayısız etik sorun üretiyor. Dolayısıyla, çözüm için sonuçlardan ziyade kurumların düzenleniş biçimine odaklanmak ve yapıların inşası sırasında yaşanan etik sorunları çözmek gerekiyor. Bu önerme, kuşkusuz etikle ilgili kurumların dü-zenlenişini de kapsıyor. Aksi durumda, Türkiye’de medya ve demokraside yaşanan kronik yapısal ve etik sorunları çözmek şöyle dursun, bu sorunları kavramak dahi mümkün görünmüyor.

Medya ve demokrasiye dair, rakip siyasi aktörlerin yaklaşımları genellikle benzerlik göstermektedir. Siyasetçiler kişisel konum ve menfaatlerini korumak/güçlendirmek uğruna toplumun genel menfaatini kolaylıkla kurban vermektedirler. Haliyle, farklı görüş veya ideolojilere sahip siyasetçilerin medya ve demokrasiyi felç eden tutum ve davranışlarının kendine özgü bir rasyonelitesi bulunuyor. Çoğu durumda, medya özgürlüğünü veya demokratik değerleri savunmaları konjonktürel olarak kendile-rine bir menfaat sağlayıp sağlamamasına göre şekilleniyor. Bu açıdan, muhalefette farklı, iktidarda farklı davranmaları anlaşılabilir. Siyasi aktörlerin menfaatlerine ve buldukları duruma göre davranması ise kaçınılmaz olarak etik sorunları de-rinleştiriyor.

Türkiye’de siyasette hâkim olan klientalizm veya patron-yanaşma ilişkileri, medya-yı farklı siyasi parti ve aktörlerin müdahalesine açık hale getiriyor. Siyasal alanda kutuplaşmış bir iktidar-muhalefet ilişkisi medyayı dar bir alana sıkıştırıyor. Medya, toplumun ortak menfaatini gözeten bir mecra olmak yerine, tarafların propaganda aracına dönüşüyor. Siyaset ve demokraside yaşanan yapısal ve etik sorunlar dalgalar halinde medyaya, sivil topluma ve toplumun diğer alanlarına yayılıyor.

Türkiye’de demokrasi zihniyetindeki zayıflıklar, seçim barajları ve menfaat çatışma-ları yapısal ve etik sorunları tetiklemektedir. Öte yandan, bağımsız işleyen bir medya düzeninin kurulmaması, sahiplik yapısından kaynaklanan problemler, mesleğe dair standartların gelişmemesi, bağımsız, tarafsız özdenetim mekanizmalarının yokluğu medyaya dair sorunları çığ gibi büyütüyor.

Medya çalışanlarının ve gazetecilerin iktisadi koşullarının sağlıklı hizmet üretecek biçimde düzenlenmemesi sadece gazetecileri değil, medyayı ve demokrasiyi de za-yıflatıyor. Medyada yaşanan sorunlar birçok gazeteciyi makul/tatminkâr bir gelirden yoksun bırakarak onları serbest çalışmaya itiyor. Ancak, bu durumdaki pek çok ga-

zeteci kendine bir alan açmak veya konum edinebilmek için dijital ortamda bir yarış ve rekabet içine girmek durumunda kalıyor. Sosyal medya fenomeni veya Youtuber olmak gazeteciler için haberciliğin önüne geçen bir çabaya dönüşüyor. Bu tür arayışlar sınırlı bir çeşitlilik sağlasa da, sansasyonel haber ve yorumun birbirine karıştığı, ajanslardan düşen enformasyonun tekrarlandığı, aktivist veya fenomene dönüşen gazetecilerle takipçileri arasında kurulan yeni bir patronaj ilişkisi anlamına geliyor.

Medya ve demokraside yaşanan etik sorunlar çoğunlukla yapılardan kaynaklandığından, çözümleri de ancak kurumsal ve yapısal düzenlemelerle mümkün olabilir. Bu sorunlar özellikle siyasi aktörlerin kendi menfaatlerini ve konumlarını koruma veya güçlendirme çabaları sonucunda kronik hale geliyorsa, bu menfaatlerin ve topluma yüklediği bedellerin açıkça konuşulması gerekir. Toplumun ortak menfaatini gözetecek düzenlemeler ancak bu yolla mümkün olabilir.

Türkiye’de demokrasinin işler hale gelebilmesi için yüzde 10 barajının kaldırılması ve temsilde adaletin sağlanması önemli bir adım olacaktır. Bu yolla siyasette menfaat çatışması asgariye indirilebilir; çoğulcu ve katılımcı bir demokrasi için bir zemin oluşturulabilir. Aynı şekilde, tarafsızlık (yansızlık), çoğulculuk ve katılım esaslarına göre yapılacak düzenlemelerle özerk ve saygın bir medya düzeni kurulabilir. Medya ve demokraside yaşanan yapısal ve etik sorunlar bu yaklaşımla önemli ölçüde ortadan kaldırılabilir. Yoksa özellikle siyasetçi sınıfının menfaati uğruna, geçmişten bugüne birikerek gelen sorunlar, sadece daha da artırılarak gelecek kuşaklara aktarılır.

Kaynakça

- “2015 World Press Freedom Index”. Reporters Without Borders. Çevrimiçi: <https://index.rsf.org/#!/index-details>.
- Althusser, Louis. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Çev., Yusuf Alp, Mahmut Özışık. İstanbul: İletişim, 1994.
- Bağçe, H. Emre, “Medya ve Demokrasi”. Independent Türkçe, 14.04.2019. Çevrimiçi: <https://www.indyrturkish.com/node/19681/turkiyeden-sesler/medya-ve-demokrasi>.
- Bağçe, H. Emre. “Demokraside Sandıkçılık Çağı Kapanıyor” (Söyleşi). *Agos*. 29.07.2013. Çevrimiçi: <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/5358/demokraside-sandikcilik-cagi-kapaniyor>.
- Bağçe, H. Emre. “Klientalizm ya da Yanaşmacılık”. *Okur-yazar.net*. 7.7.2013. Çevrimiçi: <https://okur-yazar.net/klientalizm-ya-da-yanasmacilik-2903>.
- Bağçe, H. Emre. “Siyaset ve Demokrasi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”. *Amme İdaresi Dergisi*. 40/4. (2007): 1-19.
- Bağçe, H. Emre. *Parlamentar Sistem mi, Başkanlık mı?*, İstanbul: Gonca, 2016.
- Campbell, David F. J., Paul Pözlbauer, Thorsten D. Barth, Georg Pözlbauer. *Democracy Ranking 2015 (Scores)*. Vienna, 2015. Çevrimiçi: http://democracyranking.org/ranking/2015/data/Scores_of_the_Democracy_Ranking_2015_A4.pdf.

- Council of Europe Parliamentary Assembly, “Ethics of journalism”, Resolution 1003 (1993). Çevrimiçi: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16414>.
- Dahl, Robert A. *Demokrasi ve Eleştirileri*. Çev. Levent Köker. Ankara: Yetkin, 1996.
- Freedom in the World 2016: Anxious Dictators, Wavering Democracies: Global Freedom under Pressure*. Freedom House. 2016.
- Herman, Edward S., Noam Chomsky. *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*. Çev., Ender Abadoğlu. İstanbul: Aram, 2006.
- Jacobs, Struan. “John Stuart Mill on the Tyranny of the Majority”. *Australian Journal of Political Science*. 28/2 (1993): 306-321.
- Kamu Görevlileri Etik Kurulu. “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri”. *Kanun ve ilgili Düzenlemeler*. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 2009.
- Keane, John. *Medya ve Demokrasi*. Çev., Haluk Şahin. İstanbul: Ayrıntı, 2010.
- Kolakowski, Leszek. “Demokratik bir Çağın Belirsizlikleri”. Larry Diamond, Marc F. Plattner (der.). *Demokrasinin Küresel Yükselişi*. Ankara: Yetkin, 1995, 389-392.
- “Medyanın Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Tespit Edilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu”. 2002. Çevrimiçi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/arastirma_onergesi_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=194.
- “Milletvekili Seçimi Kanunu Görüşmeleri”. *Milli Güvenlik Konseyi Tutanak Dergisi*, Cilt 9, Birleşim 149, 10 Haziran 1983.
- “Milletvekili Seçimi Kanunu”. No: 2839. *Resmi Gazete*. 18076. 13.6.1983.
- “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun”. No: 6112. *Resmi Gazete*. 27863. 3.3.2011.
- “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Görüşmeleri”. *TBMM Tutanak Dergisi*. 19. Dönem. Cilt 42. Birleşim 24. 4.11.1993, 551-591.
- “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. No: 4756. *Resmi Gazete*. 24761. 21.05.2002.
- “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. No: 4756. *Resmi Gazete*. 24761. 21.05.2002.
- “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun”. No: 3984. *Resmi Gazete*. 21911. 20.04.1994.
- Rousseau , J. J. *Toplum Sözleşmesi*. Çev. Vedat Günyol. İstanbul: Adam, 1987.
- Rule of Law Index 2015*. World Justice Project. 2015. Çevrimiçi: <http://worldjusticeproject.org/factors/constraints-government-powers>.
- Schmitter, Philippe C., Terry Lynn Karl. “Demokrasi Nedir, Ne Değildir?”. Larry Diamond, Marc F. Plattner (der.). *Demokrasinin Küresel Yükselişi*. Ankara: Yetkin, 1995, 67-81.
- “Siyasi Partiler Kanunu”. No: 2820. *Resmi Gazete*. 18027. 24.4.1983.

Şahin, Haluk. “Medya Etiği ve Yapısal Gerçekler”. Feriâl Örs (der.). *Medyaetik*. Bursa: Sentez, 2016, 13-22.

“Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”. No: 6745. *Resmi Gazete*. 29824. 7.9.2016.

Structural and Ethical Problems of Media and Democracy in Turkey

H. EMRE BAĞÇE

Abstract: *Since media and democracy are intertwined in the modern world, problems in one deeply affect the other. As well as the media-democracy relationship, structures and ethics are closely linked. Ethical problems are largely caused by structural arrangements and mechanisms. This study discusses the problems of media and democracy in Turkey with a structural and institutional perspective. It is argued that the dominant mentality of democracy in Turkey and the 10 percent electoral threshold have crippled democracy, and that the mechanisms of unfair representation and polarization among politicians undermine the public interest. In this competition, it is argued that the conflict of interest between opposition political actors is against society but in favor of the political class. The problems with democracy are also circulating in the media. The structural and ethical problems of the media are analyzed in this context. Media ownership structure, the status of public media outlets, the lack of impartial self-control mechanisms, and journalists' personal ethical problems are examined. The role of politicians on all these structural and ethical issues is also being questioned.*

Keywords: *Media-democracy relations, structural approach, media ethics, conflict of interest, politician class in Turkey.*